
STUDIA NAUK TEOLOGICZNYCH
TOM 3 – 2008

KS. ANTONI ŻUREK

WYDZIAŁ TEOLOGICZNY SEKCJA
W TARNOWIE PAPIESKIEJ AKADEMII
TEOLOGICZNEJ W KRAKOWIE

Wydział Teologiczny Sekcja w Tarnowie powstał formalnie w wyniku przekształcenia Instytutu Teologicznego w Tarnowie. Instytut ten został powołany do istnienia w 1822 roku dla potrzeb diecezji tarnowieckiej i jego dzieje są ściśle związane z historią Wyższego Seminarium Duchownego w Tarnowie¹. Dzieje te są nader interesujące, ale czekają na bardziej szczegółowe opracowanie.

Od objęcia władzy przez komunistów w 1945 roku Instytut istniał tylko w sposób formalny. W praktyce utożsamiał się on z Wyższym Seminarium Duchownym². W opinii władz komunistycznych studia w Instytucie Teologicznym nie były studiami wyższymi³. Nieliczni spośród absolwentów Instytutu Teologicznego zdobywali dyplomy magisterskie na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. W 1973 roku Wyższe Seminarium Duchowne w Tarnowie (WSD) zawarło umowę o współpracy naukowej z Papieskim Wydziałem Teologicznym w Krakowie⁴. Na mocy tej umowy absolwenci WSD w Tarnowie mogli swoje prace dyplomowe, o ile spełniały określone warunki, zgłaszać jako magisterskie i bronić na Wydziale Teologicznym. W praktyce wyglądało to tak, że w Tarnowie odbywał się egzamin magisterski, w którym uczestniczył przedstawiciel Wydziału Teologicznego z Krakowa.

Pierwszy taki egzamin odbył się 27 lutego 1974 roku. W komisji egzaminacyjnej zasiadł nawet biskup tarnowski ks. dr Jerzy Ablewicz. Komisji przewodniczył z ramienia Wydziału ks. prof. S. Grzybek. W pierwszym roku większość magistrantów, których w sumie było 43, stanowili księża wyświęceni we wcześniejszych latach. W następnych latach po podpisaniu umowy z tej formy zdobywania

¹ Na temat powstania Instytutu zob. R. Banach, *Powstanie i organizacja Seminarium Duchownego w Tarnowie*, „Rocznik Tarnowski” 1990, s. 29-42.

² Na dokumentach studiów używano jednak formuły Instytut Teologiczny.

³ Absolwenci Wyższego Seminarium Duchownego otrzymywali absolutorium ukończenia studiów w Instytucie Teologicznym w Tarnowie.

⁴ Powstał jako kontynuacja Wydziału Teologicznego na Uniwersytecie Jagiellońskim i miał tylko kościelne uznanie.

magisterium korzystała tylko niewielka grupa absolwentów WSD⁵. Działo się tak przede wszystkim dlatego, że magisteria te nie były honorowane przez władze świeckie i nawet nie we wszystkich dokumentach kościelnych były umieszczane⁶. Wielu absolwentów nie było zainteresowanych dodatkowym egzaminem w celu zdobycia mało znaczącego wówczas dokumentu. Władze WSD były natomiast żywo zainteresowane korzystaniem i rozwijaniem tej współpracy. Zdarzały się zatem sytuacje, że prace absolwentów były zgłaszane na Wydział Teologiczny do egzaminu magisterskiego, a ich autorzy do tego egzaminu nie przystępowali. W miarę upływu czasu liczba prac dyplomowych broniących jako magisterskie wzrastała. Sytuacja taka trwała przez pierwsze lata istnienia Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Współpraca między obydwoma instytucjami była pogłębianą przez angażowanie wykładowców uczelni tarnowskiej do zajęć na PAT (np. ks. prof. dr hab. M. Heller, ks. prof. dr hab. J. Dudziak).

29 maja 1985 r. biskup tarnowski ks. dr Jerzy Ablewicz erygował diecezjalny Instytut Wyższej Kultury Religijnej (IWKR), afiliując go do Instytutu Teologicznego przy Wyższym Seminarium Duchownym w Tarnowie i zatwierdzając jego statut. Nawiązując do okresu przedwojennego, biskup pragnął umożliwić osobom świeckim studiowanie teologii. Rektorem IWKR miał być rektor Instytutu Teologicznego i jednocześnie rektor Wyższego Seminarium Duchownego, a bezpośrednio pracami IWKR miał kierować specjalnie do tego mianowany prorektor. Studia miały trwać trzy lata, a po ich ukończeniu absolwent miał otrzymywać dyplom. W pierwszych latach wykłady i zajęcia na IWKR odbywały się w salach katechetycznych przy parafiach tarnowskich, a później w Domu Katechetycznym Jana Pawła II przy bazylice katedralnej w Tarnowie.

W 1991 roku Biskup Tarnowski ks. dr hab. Józef Życiński przemianował IWKR na Wyższy Instytut Wiedzy Religijnej (WIWR). Przekształcenie wiązało się ze zmianą charakteru studiów. Biskup, inspirując się watykańskim dokumentem z 1987 roku, (*Normative per l'Istituto Scienze Superiore*) dążył do przekształcenia studiów teologii dla ludzi świeckich w studia magisterskie. W myśl uchwalonego Statutu studia miały trwać sześć lat i miały obejmować trzy specjalności: katechetyczną, rodzinną i teologii kultury. Ilość miejsc na studiach była ograniczona: na pierwszy rok mogło zostać przyjętych 50 osób świeckich oraz siostry zakonne, których zawsze kilka się zgłaszało. Pierwsi absolwenci tych studiów złożyli egzaminy magisterskie w 1996 roku.

W tym też czasie narodził się pomysł przekształcenia Instytutu Teologicznego w Instytut Teologiczno-Pastoralny, a zarazem ściślejszego związania z PAT. Miało się to dokonać na zasadzie agregacji, którą przewidywała *Sapientia Christiana*. Bezpośrednim skutkiem tego przekształcenia było formalne oddzielenie funkcji

⁵ Np. w 1975 – 15; w 1976 – 7; w 1977 – 8.

⁶ Tak było przede wszystkim w przypadku tych dokumentów i publikacji, które wymagały zgody cenzury. W *Schematyzmie* z 1977 r. w indeksach brak przy nazwiskach tytułu „mgr”, natomiast umieszczano go w tekście.

rektora WSD od rektora Instytutu Teologicznego. Natomiast w kwestii agregacji stosowne propozycje wysunięto pod adresem Senatu PAT, a wstępne próśby wysłano do Rzymu. Pertraktacje z Wydziałem Teologicznym PAT zakończyły się szybko i stosowna umowa została wypracowana. Wymiana korespondencji z Rzymem trwała dłużej. W jej trakcie nastąpiło uściślenie tekstów. 21 września 1993 r. Kongregacja Wychowania Katolickiego zatwierdziła istnienie Instytutu Teologicznego w Tarnowie. Statut oraz agregacja do Wydziału Teologicznego PAT zostały zatwierdzone na okres próbny 30 listopada 1993 r.. Pierwszym rektorem Instytutu Teologicznego w Tarnowie agregowanego do Wydziału Teologicznego PAT w Krakowie został ks. prof. dr hab. Michał Heller. Funkcję tę pełnił przez kolejne trzy kadencje.

W myśl zatwierdzonego statutu Instytut Teologiczny miał prowadzić studia magisterskie dla kandydatów do kapłaństwa oraz dla osób świeckich. W praktyce WSD nadal było traktowane przez Wydział Teologiczny w Krakowie jako jedno z wielu seminariów, z którymi Wydział podpisał umowę o współpracy. Wykłady w Instytucie Teologicznym, zarówno dla kleryków, jak też dla świeckich, prowadzili ci sami (w zdecydowanej większości) wykładowcy z Tarnowa. Egzaminami magisterskimi przeprowadzała komisja złożona z wykładowców Instytutu, a Rada Wydziału Teologicznego na ich podstawie nadawała tytuł magistra.

W ramach Instytutu miało też działać Kolegium Katechetyczne, służące przygotowaniu do pracy katechetycznej. W zdecydowanej większości w Kolegium uczyły się siostry zakonne. Studia te miały trwać trzy lata, a najlepsi studenci mogli kontynuować studia magisterskie w Instytucie.

Następnym krokiem w dziejach Instytutu było podjęcie starań o przekształcenie Instytutu Teologicznego w Zamiejscowy Wydział Teologiczny PAT. Wypracowano nowy statut i ostatecznie 14 maja 2004 r. Kongregacja Wychowania Katolickiego erygowała Wydział Teologiczny Sekcja w Tarnowie Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie (WTST). W świetle przepisów kościelnych ma on strukturę i uprawnienia wydziału, z prawem prowadzenia studiów wyższych z teologii. Natomiast prawo państwowe pozwala na prowadzenie pięcioletnich, jednolitych studiów magisterskich. WTST wchodzi w struktury PAT, choć nieco na innych zasadach niż pozostałe Wydziały. Jest nie tylko jednostką zamiejscową, ale „funkcjonuje w oparciu o bazę ekonomiczno-materialną Wyższego Seminarium Duchownego w Tarnowie” (Statut 28), a „zadania przewidziane Statutem PAT dla Wielkiego Kanclerza spełnia Wielki Wicekanclerz, którym jest Biskup Tarnowski” (Statut 22).

Obecnie na Wydziale prowadzone są magisterskie studia z teologii w trzech specjalnościach: kapłańskiej, katechetyczno-pastoralnej i socjalno-charytatywnej. Dwie ostatnie specjalności przeznaczone są dla osób świeckich i zakonnych. Prowadzone są też pomagisterskie studia licencjackie z teologii. W roku 2007 Wydział otrzymał prawo do nadawania stopnia doktora nauk teologicznych.

Od chwili włączenia Instytutu Teologicznego w Tarnowie do Wydziału Teologicznego PAT rocznie dyplomy magisterskie zdobywa 90–100 osób. Mniej więcej połowę z nich stanowią księża, a połowę osoby świeckie i zakonne. Te relacje się utrzymują pomimo tego, że w przyjęciach na studia w specjalności kapłańskiej ilość miejsc była wyższa niż na pozostałe specjalności razem wzięte.

Czasopismem naukowym Wydziału jest półrocznik „Tarnowskie Studia Teologiczne”. Publikacje naukowe pracowników Wydziału ukazują się w seriach wydawniczych: „Academica” (podręczniki akademickie), „Quaestiones ad disputandum” (materiały posympozyjalne), „Rozprawy naukowe”.

The Origin and Establishing the Department of Theology Section in Tarnów of the Pontifical Academy of Theology in Kraków

Summary

The Department of Theology Section in Tarnów was established formally as a result of transformation of The Institute of Theology in Tarnów. This Institute was founded in 1822 for educating the clergy serving Tarnów diocese and its activities were always strongly connected to the Seminary in Tarnów. Since the communists took control over our country in 1945, the Institute existed only formally, but in fact, it was always identified with The Seminary in Tarnów.

Bishop professor habilitated doctor Józef Życiński, who was at that time the Tarnów bishop, transformed the Institute of Theology into the Theology and Pastoral Institute and strongly contributed to its aggregation to the Theology Department of the Pontifical Academy of Theology in Kraków in 1993. Since then, the graduates of the Institute have had the opportunity to obtain the MA degree in theology. Thanks to efforts of bishop doctor Wiktor Skworc, the Congregation of the Catholic Education established the Department of Theology Section in Tarnów of the Pontifical Academy of Theology in Kraków (WTST) instead of the Institute.

In 2007 the Department of Theology Section in Tarnów obtained the rights to confer a PhD degree in theology.

Since the aggregation of the Institute of Theology Section in Tarnów to the Theology Department of the Pontifical Academy of Theology, about 90 to 100 students receive their MA degrees annually. Approximately, half of this group consists of the secular and another half of the monastic. Since the beginning, the number of secular candidates accepted, has always been limited. There are the following profiles to choose from: sacerdotal, pastoral and catechetical, social and charity.

The scientific journal of the Department is „Tarnowskie Studia Teologiczne” – „Tarnów Theology Studies” issued half a year.

The scientific publications are issued in the following editorial series: „Academica” (academic textbooks), „Quaestiones ad disputandum” (post-symposial materials), „Rozprawy naukowe” („Scientific dissertations”)

Słowa kluczowe: Instytut Teologiczny, Wydział Teologiczny, studia teologiczne.

Key words: Institute of Theology, Department of Theology, Theology studies